

Reszkesettek betörők!

Az Ügyvédvilág előző számában megjelent „Reszkesettek betörők!” című írásunkat az új Btk.-ról szóló előterjesztés lényeges pontjainak ismertetésére szántuk. Rövid társadalmi egyeztetést követően, 2012. április 27-én a kormány benyújtotta az Országgyűlésnek az új Btk.-ról szóló törvényjavaslat tervezetét, amely jelenleg a T/6958. számot viseli. Beszélgetőpartnereinket arról kérdezzük, hogy mi a véleményük az új Btk.-ról?

? Először Varga Detre ügyvéddel beszélgetünk. Mi a véleménye az ügyvédi pályán dolgozó jogásznak így összességében a Btk. tervezett módosításáról?

Dr. Varga Detre: Az anyagi büntetőjog a társadalom, és nem a kormány vagy az országgyűlés értékrendjét kell hogy kifejezze. A büntetőjog átfogó súlyosításának azt gondolom, van társadalmi támogatottsága. Nem szabad elfelejteni azonban, hogy a társadalom, a közvélemény az értékrendjét, értékítéletét nem a bűnözés mint társadalmi jelenség ismerete, hanem a média torz tükré alapján alakítja ki. Ha az ember a hírekből alkot véleményt, akkor az a benyomása, hogy az elkövetett bűncselekmények nagy része élet elleni, erőszakos, korrupciós vagy kiemelt gazdasági bűncselekmény. Ez azonban nem fedti a valóságot. Önmagában a közvélekedés alapján tehát nem lehet jó büntető törvénykönyvet írni. A jogalkotó feladata és felelőssége, hogy a büntető anyagi jog megfeleljen a társadalom értékrendjének, egyúttal érdekeinek, és a jogtudomány tapasztalatainak is. Én korábban is azt gondoltam, hogy nem a büntető anyagi, hanem az eljárási jog teszi alkalmatlanná a büntetőjogot mint a bűnözés elleni harc eszközt. Az új Btk. tervezetét összességében elfogadhatónak tartom, néhány súlyos hiányosságot fedezek fel, ez azonban természetesen az én szubjektív véleményem.

Dr. Varga Detre

„a társadalom, a közvélemény az értékrendjét, értékítéletét nem a bűnözés mint társadalmi jelenség ismerete, hanem a média torz tükré alapján alakítja ki”

nem teszik lehetővé kellően széles körben. Teljesen önkényesen a különös rész egyes fejezeteinek sértettjei számíthatnak jóvátételre, más fejezetek sértettjei nem. A törvény alapos ok nélkül diszkriminál a sértettek között, és eddig soha, senki nem

indokolta, miért e megkülönböztetés. A tevékeny megbánás büntetési tételhez képest történő korlátozása pedig úgyszintén indokolatlan – minél nagyobb a kár, a sérelem, a sértettnek annál jelentősebb a kártalanításhoz, a jóvátételhez fűződő érdeke. A jogalkotónak be kellene látnia, hogy a közvetítői eljárás főszereplője nem az elkövető, hanem a sértett. A bűncselekményekkel okozott évi több száz milliárd forint kárnak a tíz százaléka sem térül meg. Az állam feladata elsősorban, hogy a területén élőket védje. A közvetítői eljárás éppen erre alkalmas.

? Mit gondol az ún. gazdasági adatszolgáltatási kötelezettség elmulasztásáról?

A problémát létezőnek és súlyosnak, a megoldást átgondolatlanoknak és jogállami keretek között alkalmazhatatlannak tartom. A probléma egyrészt fennáll, az elmúlt években gombamód szaporodtak az ún. fantomcégek, amelyek rövid és kártékony működésük után felszámolás alá kerültek. A folyamatban lévő felszámolásokban csupán a felszámoló alapdíja 59 milliárd forintot fog kitenni. A fantomcégek legtöbbször fiktív székhellyel és fiktív tulajdonosokkal működnek. A tervezett új bűncselekménnyel kapcsolatban azonban hogyan bizonyítható a bűnösség? Hogyan kívánja bizonyítani az ügyész, hogy például az eljáró ügyvédnek, közjegyzőnek tudnia kellett, vagy tudta, hogy egy cég a székhelyén nem lelhető fel, vagy egy személy az okiratok tartalma ellenére mégsem egy társaság tényleges tulajdonosa? A „tényleges tulajdonos” kifejezés ellen egyébként is tiltakozik a jogérzékem. A magyar magánjog szerint sem egy cégnek, sem egy üzletrésznek például fogalmilag nincs „tulajdonosa”. A cégnek tagja van, akinek

? Mire gondol?

Például a közvetítői eljárásra. Én ezt az intézményt rendkívül hasznosnak és eredményesnek tartom, ennek ellenére még mindig

társasági jogosultságait az üzletrész testesíti meg. Kevés kivételtől eltekintve (pl. öröklés) az a jogosult, illetve a tag, és szándékosan a helytelen szóhasználattal élek, a „tényleges tulajdonos”, aki a cégnyilvántartásban akként szerepel, mivel a cégnyilvántartásba történő bejegyzés konstitutív hatályú. Az, hogy egy cég tekintetében elkülönül a névleges és a tényleges tag vagy ügyvezető, jogilag és fogalmilag képtelenség, így ezt bűncselekményi tényállásba sem lehet beépíteni.

? Mit gondol a büntetőjog „ultima ratio” jellegéről az elmondottak kapcsán?

Az „ultima ratio” jelleg azt jelenti, hogy akkor lép fel az állam a legsúlyosabb fegyverrel, a büntetőjoggal, ha más eszközök eleve hatástalanok. Elegendő, hogy egy joghallgató figyelmesen végigolvassa a gazdasági bűncselekmények szabályozását, és rájöjjön arra, hogy e körben az „ultima ratio” jelleg nem érvényesül. Abszurdnak tartom például, hogy a számvitel rendjének megsértése súlyos bűncselekmény, azonban ha egy fővállalkozó nem fizeti ki az alvállalkozóit és a cége csődbe megy, akkor az okozott károkért sem az ügyvezető, sem a tag nem felel. A két probléma társadalomra veszélyessége, hogy szakzsargonon éljek, nem egyforma. A számvitel rendjének megsértése legfeljebb elősegítheti súlyosabb cselekmények elkövetését, az áttörhetetlen, korlátozott tagi felelősség miatt azonban kétszázhatvan ezer magyar cég áll felszámolás alatt.

? Következő beszélgetőpartnerünk dr. Vaskuti András bíró, akitől azt kérdezzük, hogy elég volt-e az idő a társadalmi egyeztetésre?

Dr. Vaskuti András: A társadalmi egyeztetésről a közvélemény (a laikus és a szakmai is) vajmi keveset tud. Nem ismert, hogy milyen kritikák, ellenvélemények, alternatív javaslatok fogalmazódtak meg a különféle szakmai műhelyekben, egyetemi tanszékeken, a különféle hivatásrendeknél, a civil- és társadalmi szervezeteknél. Mindezek ütköztetése, nyilvános vitára bocsátása gazdagíthatna volna a büntetőjog tudományát, és a javaslat tartalmi elemeinek, indokolásának színvonalát is növelhette volna. A kriminológusok egy része így az Előterjesztésre (és ennek megfelelően a javaslatra is) mint

„elszalasztott lehetőségre” tekint, mert éppen a kriminológiai koncepciók ütköztetése maradt el, és a nyilvános vitára valódi alternatívákat nem bocsátottak.

? Igen, ebben igaza van, de éppen a napokban, május 4-én került sor arra a konferenciára, amelyet a Károli Gáspár Református Egyetem ÁJK szervezett az új Btk. kapcsán. Ezen az eseményen neves előadók (a jogalkotás részéről Répássy Róbert, Felkai László, Salamon László, a jogalkalmazás részéről Polt Péter, Kónya István és Bánáti János, a jogtudomány részéről pedig Belovics Ervin, Busch Béla és Vókó György) értékelték az új jogszabály tervezetét.

Igen, de ez már a társadalmi egyeztetés lezárása után történt.

„Éppen a kriminológiai koncepciók ütköztetése maradt el, és a nyilvános vitára valódi alternatívákat nem bocsátottak”

Dr. Vaskuti András

• Mi a véleménye a szigorításról?

A javaslat az indokolása szerint is igyekszik eleget tenni a „szigorúság” követelményének, ami részben a büntetési tételkeretek emelésében, de főként a tettarányos büntetőjogi szemlélet hangsúlyosabb megjelenítésében fejeződik ki. Ezzel kapcsolatban egyetértek Tóth Mihály professzor általános értékelésével, mely szerint: „noha az indokolás és az előzetes tájékoztatók számos rendelkezést novumnak minősítettek, nagyon sok újdonság a javaslatban valójában nincs. Mértéktartó becslés szerint a hatályos törvény mindössze két egyeztetéd érintve beszélhetünk nem pusztán formai, hanem érdemi változásról, s ezek sem mindig alapvető, koncepcionális kérdések.”.

• Mi a véleménye az új büntetésekről?

A javaslat a szankciórendszert két új büntetéssel (elzárás és sportrendezvény látogatásától eltiltás), illetve két új intézkedéssel (jóvátételi munka és az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele) gazdagítja. Az előbbieket valójában a szabálysértési jogból átvett következmények, ezáltal is csökkentve a két jogterület közti különbséget. Ugyanakkor a rövidebb ideig tartó elzárás hátrányosabb jogkövetkezmény lehet, mint a hosszabb ideig tartó szabadságvesztés, ugyanis az előbbi esetében nincs lehetőség annak felfüggesztésére.

A jogalkalmazás oldaláról a legtöbb kritika a törvényjavaslat további kötelezően alkalmazandó szabályait – nevezetesen a mérlegelést nem tűrő módon alkalmazandó életfogytig (illetve ténylegesen életfogytig) tartó szabadságvesztést [Javaslat 44. § és 90. § (2) bekezdés] – éri.

• Mi a véleménye a fiatalok korúakra vonatkozó szabályokról?

Itt is látható, hogy a jogalkotó nem csupán elmulasztotta a kriminológiai tendenciák figyelembevételét, de nem volt tekintettel a jogterület nemzetközi normáira sem. Az indokolás némi büszkeséggel hivatkozik arra, hogy a javaslat „követi a magyar büntetőjogban közel fél évszázada kialakult hagyományt, miszerint a fiatalok elkövetőkre vonatkozó büntető-

„a hatályos törvény mindössze kb. egytizedét érintve beszélhetünk nem pusztán formai, hanem érdemi változásról, s ezek sem mindig alapvető, koncepcionális kérdések”

jogi szabályokat nem külön kódex, hanem az egységes büntető törvénykönyv egy külön fejezete tartalmazza”. Ez azért különös, mert az elmúlt évtizedeket általában kritikusan értékeljük, így vitatható, hogy éppen e megoldás jelentené a pozitív példát. De mindez ellentétes az ENSZ Gyermekjogi Egyezményével is, melynek 40. Cikk 3. pontja értelmében „Az Egyezményben részes államok minden erejükkel azon lesznek, hogy előmozdítsák különleges törvények és eljárások elfogadását, hatóságok és intézmények létrehozását a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, vádolt vagy abban bűnösnek nyilvánított gyermekek számára”. Hangsúlyozva, hogy az Egyezmény szerint gyermek minden 18 éven aluli személy, így a magyar terminológia szerinti fiatalok is. Helyeselhető volt, hogy az Előterjesztés – a népszavazási kezdeményezés, és egyes képviselői indítványok ellenére – nem szálította le a büntethetőségi korhatárt, sajnálatos viszont, hogy nem változtat a jelenlegi mechanikus szabályokon, amelyek szigorúan a születésnapokhoz kötik a büntetőjogi felelősséget, és adós maradt a fiatal felnőttkor büntetőjogi kategóriájának megteremtésével. Ehhez képes a javaslat a büntethetőségi korhatárt 12 évre szállítja le. Aggodalomra ad okot és kétségessé teheti a nevelési célok érvényesítését, ha a 14 év alatti elkövetővel szemben sor kerülhet – nem csupán a büntetőjogi felelősség, hanem – a bűnösség kimondására és szabadságelvonással járó szankció alkalmazására.

Rendkívül aggályosnak tartom, hogy a javaslat bevezeti az elzárást, amely – indokolása szerint – „a rövid tartamú szabadságvesztés alternatívájaként (öt naptól három hónapig, fiatalok esetében három naptól egy hónapig tarthat) főként a fiatalok, illetve az első büntetés elkövetőknél hatékonyan szolgálhatja a speciális prevenciót”. Ez is ellentétes a nemzetközi egyezményekkel, amely szerint „a gyermek őrizetben tartása vagy letartóztatása, vagy vele szemben szabadságvesz-

tés-büntetés kiszabása a törvény értelmében csak végső eszközként legyen alkalmazható a lehető legrövidebb időtartammal” [ENSZ Gyermekjogi Egyezmény 37. Cikk b) pontja]. Az elzárás valójában szigorúbb szankció a két évet meg nem haladó szabadságvesztésnél is, hiszen ez utóbbi büntetésnél fő szabályként lehetőség adódik annak felfüggesztésére, míg az elzárás esetében erre nincs mód. Mindez ellentétes a kriminológiai elvekkel és a fiatalokra vonatkozó nevelési céllal is, ugyanis a rövid tartamú elzáráshoz semmilyen pedagógiai program nem társítható.

Az Európa Tanács 2012-t a „A gyermekbarát igazságszolgáltatás” évének nyilvánította. Szomorúan állapítom meg, hogy a javaslat fiatalok bűnelkövetőire vonatkozó szabályain a „gyermekbarát” szemlélet nem érhető tetten.

? Harmadik beszélgetőpartnerünk, Mészáros Ádámot, a Magyar Jog- és Államtudományi Társaság alapító tagját, a Bűnügyi Tudományok elnökét a megelőző jogos védelem szabályai kapcsán arról kérdezzük, hogy a jövőben mennyire kell majd reszketniük a betörőknek?

Mészáros Ádám: A betörők már most is reszketnek, hiszen a megelőző jogos védelem szabályai a hatályos törvényben is fel-

lelhetők, a tervezet lényegében mind a hatályos törvénnyel, mind a korábbi előterjesztéssel azonos módon rendezte ezt a kérdést. Ezért a mostani kritikai észrevételeim a hatályos törvényre is vonatkoznak. És a „Reszketetek betörők!”-höz még annyit tennék hozzá, hogy nemcsak a betörők reszkessenek, hanem rajtuk kívül még a jogkövető polgárok, tűzoltók, mentősök stb. is.

Mire gondol?

A jogtalan támadással kapcsolatos alapvető követelmény, hogy valamely bűncselekmény törvényi tényállását valósítsa meg, amellyel kapcsolatban nem állhat fenn jogellenességet kizáró ok. Ha viszont az ún. „támadó”, nem is támad, hanem azért ugrik át egy kerítésen és behatol ezáltal valakinek a magántulajdonában lévő kertjébe, mert egy kutya kergette, és így próbált előle menekülni, tehát végszükségben volt, akkor ettől a tényről függetlenül fog működésbe lépni a ház védelmi berendezése. Vagyis annak ellenére, hogy nem történt jogtalan támadás.

Tűzoltás esetén is ez a helyzet.

Pontosan. Így kizárhatja a „támadás” jogellenességét, ha arra jogszabály engedélye alapján hivatali, hatósági jog vagy kötelezettség gyakorlása során került sor.

A védelmi eszköz felállításánál éppen ezért vannak bizonyos követelmények, például az, hogy nem lehet az élet kioltására alkalmas.

Igen, de mi történik akkor, amikor az eszközt annak tudatában telepítik, hogy bár az nem alkalmas az élet kioltására, és egyébként általában nem is alkalmas, de bizonyos helyzetekben a támadó mégis meghal.

„ne csak a betörők reszkessenek, hanem rajtuk kívül még a jogkövető polgárok, tűzoltók, mentősök”

Dr. Mészáros Ádám

Pl. úgy sérül meg, hogy nem veszi észre senki, és mire megtalálják, elvárják. A kérdés itt úgy fogalmazódik meg, hogy ezért az eredményért terheli-e felelősség a telepítőt?

Ha igen, akkor milyen címen?

Pontosan, ez itt a probléma. Véleményem szerint sem szándékos, sem gondatlan emberölés nem valósulhat meg, hiszen a szándék testi sértés okozására irányult. A halálos eredmény tekintetében a védekezőt szándékoskossá nem terheli.

A konkrét esetben az eszköz alkalmas volt az emberi élet kioltására, mivel a támadó meghalt. A testi sértés okozására irányuló szándékot is nézve akkor úgy tűnik, hogy megvalósul a halált okozó testi sértés.

Igen, de egyrészt akkor bizonyítani kell az eredményre kiterjedő gondatlanságot, másfelől pedig, ha ez a cselekmény belefér a védekezés arányosságába, akkor az túllépésként nem értékelhető.

Szóba került az eredményre kiterjedő gondatlanság kérdése. A tervezet egyrészt fenntartja a hatályos Btk. 15. §-ában foglalt rendelkezést, másrészt viszont új szabályként írja elő, hogy a jogkövetkezmények szempontjából szándékos bűncselekménynek minősül, ha a tettes az elkövetési magatartást szándékosan fejt ki, de a bekövetkezett eredmény mint minősítő körülmény tekintetében gondatlanság terheli.

A tervezet valóban fenntartja a hatályos Btk. 15. §-ában foglalt rendelkezést, azonban az előterjesztéshez képest visszalépett abban, hogy a szoros értelemben vett vegyes bűnösségű bűncselekmény minősítéséről már nem rendelkezik. Ennek indokáról nem lehet tudni, az azonban kétségtelen, hogy az előterjesztéshez fűzött indoklás nem pontosan használta a dogmatikai kategóriákat.

Mire gondol?

Az előterjesztés nem azt mondta volna ki, hogy a vegyes bűnösségű bűncselekmény csak a jogkövetkezmények szempontjából minősül szándékosnak, hanem csupán azt, hogy a jogkövetkezmények szempontjából szándékosnak minősül. A két állítás korántsem ugyanazt jelenti! A normaszövegből valójában nem derült ki az, hogy a vegyes bű-

nösségű bűncselekményben ne lehetne társtettesség, részesség vagy kísérlet, mivel a normaszöveg a „jogkövetkezményeket” említi, ez pedig nem azonos a bűncselekménytani minősítéssel! A bírói gyakorlat egyébként a következőképpen értelmezi ezt: „Az ún. vegyes bűnösségű bűncselekmények [...] a jogkövetkezmények szempontjából szándékos bűncselekmények, ezért az ilyen típusú bűncselekményeknél a társtettesség nem kizárt.” (BH 1984. 381.) Az igaz, hogy az indoklás leírta, hogy szerinte a szabály mire vonatkozik, azonban fel kell hívni a figyelmet arra, hogy az indoklás nem része a jogszabálynak, ahhoz semmiféle kötelező erő nem fűződik! Mindebből következően az előterjesztés új szabályától érdemi változást nem lehetett volna várni. Megoldás az lehetett volna, ha a normaszöveg egyértelműen rögzítette volna a jogalkotói szándékot. Erre egyébként még most sem lenne késő.

A tervezet átalakítaná a büntethetőségi akadályok rendszerét.

Igen, és e tekintetben üdvözlendő változások történtek mind a hatályos büntetőtörvényhez, mind az előterjesztéshez képest a tervezetben, még ha nem is maradéktalanul. Az előterjesztés – az Általános indoklás szerint – átalakította volna a büntethetőségi akadályok rendszerét, és a bűncselekményi jelleget kizáró okok között figyelmet fordított a cselekmény büntetendőségét, és az elkövető büntethetőségét kizáró okoknak. Ez a szemlélet alapvetően helyeselhető is. Mint ahogy arra az Indoklás utal, ezekben az esetekben a bűncselekmény fogalmának valamelyik eleme (tényállászerűség, társadalomra veszélyesség, vagy bűnösség) hiányzik. A további magyarázat azonban így folytatódott: „az Előterjesztés következtetésen érvényre juttatja, hogy a bűncselekmény fogalmának mely eleme hiányzik. Ezt a dogmatikai tisztaság mellett a törvény közérthetőségének követelménye is indokolja. Ennek megfelelően az Előterjesztés a büntethetőségi akadályoknál a „nem valósít meg bűncselekményt”, illetve a „nem büntethető” fordulatokat használja.” Ehhez képest az előterjesztés szerinti normaszöveg a jogos védelem és a végszükség szabályainál vezette be a rendelkezést azzal, hogy „nem valósít meg bűncselekményt, aki ...”. Ezzel szemben a gyermekkornál, a kóros elmeállapottól, a kénszernél és a fenyegetésnél, illetve a tévedésnél az szerepelt felvezető szöveggént: „nem büntethető, aki...”. Dogmatikailag a probléma az, hogy valójában az összes, az előterjesztés 20. §-ában említett ok kizárja a bűncselekmény megvalósulását. Azaz, a gyermekkornál, kóros elmeállapotú stb. sem valósít meg bűncselekményt. Az előterjesztés ezért akkor járt volna el helyesen, ha a jogos védelem és a végszükség

esetén a „nem büntetendő annak a cselekménye” felvezetést használta volna, a többi esetben pedig – ha nem is teljesen helyeselve – a „nem büntethető, aki” szövegrészt. Ezt a problémát azonban a tervezet orvosolta, és a jogos védelem, a végszükség, illetve a jogszabály engedélye kapcsán a cselekmény büntetendőségének, míg a többi – szubjektív alapú – kizáró oknál az elkövető büntethetőségéről szól.

Szintén orvosolta a tervezet az előterjesztés azon hibáját, amely az egyes felelőséget kizáró okok felsorolására vonatkozott, nevezetesen, hogy az előterjesztés felvezető szövege előbb a cselekmény büntetendőségét kizáró okokat említette, a felsorolás azonban a szubjektív alapú okokkal kezdődött.

Üdvözlendő változás, hogy az előterjesztéshez képest bővültek a jogellenességet kizáró törvényi okok, nevezetesen a jogszabály engedélyével. Ez esetleg bővíthető lett volna a hatóság engedélyével is. Ezek az okok eddig is ismeretesek voltak a büntetőjog tudományában, mint az ún. absztrakt és konkrét jogszabályi engedély esetei. Indokoltnak tűnt azonban törvényileg is megtehermenteni a jogellenesség hiányának ez esetben fennálló alapját.

Továbbra is probléma azonban, hogy az ún. törvény feletti jogellenességet kizáró okok milyen törvényi szabályon alapulnak, azaz milyen felhatalmazás alapján mondhatja azt a bíró, hogy felmenti az elkövetőt például a sértett beleegyezése okán? A problémát megoldaná egy új felelőséget kizáró ok törvénybe iktatása, amely nem lenne más, mint „a törvény által védett értékeket az elkövetéskor nem sértő vagy veszélyeztető cselekmény”. (Nem büntetendő az a cselekmény, amely az elkövetéskor nem sérti vagy veszélyezteteti a törvény által védelemben részesített társadalmi és egyéni érdeket, vagy ha azt a szükségesség és arányosság keretei között egy magasabb társadalmi vagy egyéni érdek megfelelően kompenzálja.) Ez a megoldás büntetőjogi normára alapítva teremtené meg annak a lehetőségét, hogy a jogalkalmazó megállapíthassa a bűncselekmény hiányát olyan esetben, amikor a cselekmény az elkövetéskor nem sérti vagy veszélyezteteti a törvény által védelemben részesített társadalmi vagy egyéni érdeket (azaz a „jogi tárgyat”), vagy amennyiben sérti vagy veszélyezteteti is, azt a szükségesség és arányosság keretei között egy magasabb társadalmi vagy egyéni érdek megfelelően kompenzálja. Figyelembe véve a társadalomra veszélyesség bűncselekménytani értelmezése körül kialakult helyzetet, ez a továbbiakban is indokolt lehet.

Riportsorozatunk harmadik részét a Károli Gáspár Református Egyetem által szervezett konferencián elhangzottakkal folytatjuk.

Dr. Kiss Anna